

УДК 338.47:656.2(477)

ОСНОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

*Макозов О. В., к.е.н., доцент,
Глазкова А. С., магістр (УкрДАЗТ)*

Розглянуті основні складові транспортної системи України та питання ефективності функціонування транспортної системи України. Реалізація транзитного потенціалу всіх видів транспорту в більшому ступені залежатиме від динаміки комбінованих перевезень (перш за все змішаних перевезень із залізничним транспортом). Проаналізований сучасний стан ресурсної складової транзитного потенціалу України та зроблені висновки щодо недостатнього рівня розвитку, значного ступеню зносу, зниження рівня використання за останні роки, а також суттєвого відставання від аналогічних показників розвинених європейських країн.

Ключові слова: транспортна система, потенціал, транзитні потоки.

ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

*Маковоз Е. В., к.э.н., доцент,
Глазкова А. С., магистр (УкрГАЗТ)*

Рассмотрены основные составляющие транспортной системы Украины и вопрос эффективности функционирования транспортной системы Украины. Реализация транзитного потенциала всех видов транспорта в большей степени будет зависеть от динамики комбинированных перевозок (прежде всего смешанных перевозок с железнодорожным транспортом). Проанализировано современное состояние ресурсной составляющей транзитного потенциала Украины и сделаны выводы относительно недостаточного уровня развития, значительного степени износа, снижение уровня использования за последние годы, а также существенного отставания от аналогичных показателей развитых европейских стран.

Ключевые слова: транспортная система, потенциал, транзитные потоки.

THE MAIN ASPECTS OF TRANSPORT SYSTEM'S DEVELOPMENT OF UKRAINE

*Makovoz E. V., Candidate of Economic Sciences, an associate professor,
Glazkova A. S., master (USA of RT)*

Considered are the main components of the transport system of Ukraine and the issue of efficiency of functioning of the transport system of Ukraine. Realization of transit potential of all types of transport will largely depend on the dynamics of combined transport (especially multimodal transport with rail transport). The paper analyzes the modern state of the resource cost of the transit potential of Ukraine and conclusions regarding the insufficient level of development, a significant degree of wear, decrease in level of use in recent years, and backwardness of the similar indicators of the developed European countries. The parts of the transport system of Ukraine give an idea of the potential of the country for the organization of transit flows. However, the list of specific resources, transport is not a guarantee of successful implementation of the country's transit potential. In particular, for example, in the mid-1990s for balanced transit policy, Ukraine has lost part of the transit flows that were reoriented from Ukraine to Belarus and Baltic countries. In recent years the situation has not improved.

Keywords: transport system, potential transit flows.

Постановка проблеми. Транспортна галузь належить до найважливіших інфраструктурних елементів будь-якої країни. Рівень розвитку транспорту та ефективність його функціонування визначають економічне зростання держави, умови життя населення, забезпечення національної безпеки, можливості інтеграції країни до світової економіки.

Саме тому транспорт завжди знаходиться у центрі економічної політики держави, його розвиток забезпечується через виконання відповідних національних і галузевих програм, реалізацію міжнародних угод та проектів. Як правило, транспортну галузь формують різні його види:

залізничний, автомобільний, водний, повітряний (разом з космічним), трубопровідний. Окремо розглядається міський та промисловий (виробничий), а також індивідуальний транспорт.

Глобалізаційні процеси в економіці базуються на міжнародній інтеграції транспортних галузей, раціональному сполученні різних видів транспорту, забезпеченні ефективних транзитних перевезень, координації функціонування всіх транспортних галузей всередині кожної країни. Зростають вимоги до якісних характеристик транспортного обслуговування, які включають параметри швидкості, своєчасності, ритмічності,

безпеки, економічності та екологічності функціонування національних транспортних систем.

Особливості географічного розташування України на стику європейського та азіатського континентів дають їй значні переваги в наданні експортних транспортних послуг на засадах організації та здійснення транзитного переміщення вантажів та пасажирів, водночас вимагаючи виконання міжнародних вимог до зазначених процесів і обов'язковості забезпечення технічних та технологічних умов їх здійснення.

Аналіз останніх публікацій. Проблемам забезпечення ефективності функціонування транспортних систем України присвячено ряд праць вітчизняних вчених, а саме М.І.Данька, В.Л. Диканя, Н.В.Якименко, Г.П.Кірпи, Г.П. Ващенко, О.Г.Дейнеки, Ю.С.Бараша, Л.Ю. Яцківського, В.Д. Зеркалова та інших видатних вчених. Однак, незважаючи на те, що проблемам транспортної системи приділялась величезна увага, в умовах трансформації світового господарства та переділу світового транспортного ринку питання забезпечення її ефективного функціонування потребують подальшого дослідження [5,7,9,10,15].

Дослідженнями стану та перспектив розвитку транзитного потенціалу України займається цілий ряд вітчизняних науковців, зокрема Блудова Т.В., Малярчук І.А., Новікова А.М., Пашенко Ю.С., Пирожков С.І., Прейгер Д.К., Ткаченко Н.Ю. та ін. В їх роботах детально і ґрунтовно проводиться оцінка не лише потенціалу транспортної системи та його основних елементів, але й ринку транзитних послуг. Специфічною особливістю подібних наукових наробок є кон'юнктурний характер досліджень, постійна зміна складу інформації щодо поточного стану справ, підкріплена потребою в її обов'язковому постійному оновленні [8,12,13].

Постановка проблеми. Тому, важливим є прогнозування розвитку національної транспортної інфраструктури для міжнародних потреб, шляхів сполучення, транспортних засобів, формування логістичних ланцюгів просування вантажів, ідентифікації правового поля тощо.

Мета. Метою даної статті є узагальнення основних аспектів розвитку транспортної системи України.

Основний матеріал. Інформаційною базою для таких прогнозів можуть бути концепції, стратегії, програми розвитку економіки, зовнішньої торгівлі, транспортних галузей країн, що є або мають стати учасниками транзитних перевезень територією України. Зі Сходу це перш за все Російська Федерація (наприклад, її частка у формуванні транзитного вантажу для України у 2011 р. становила понад 80%), з Півночі – Білорусь, із Заходу – Молдова та члени Європейського Союзу, з Півдня – країни Чорноморського басейну [3,4].

Географічне розташування держави може розглядатися як один з економічних ресурсів, що робить її ланкою транзитної системи певного територіального простору і визначає її транзитний статус на цьому просторі. З цієї точки зору Україна є чи не “найбагатішою” країною євразійського континенту, оскільки перетин на її території осей Захід – Схід (Європа – Азія) та Північ – Південь (Балтика – Чорне море) надає нашій країні широкі можливості одержання як гео економічних, так і геополітичних вигод. Згідно з оцінками провідних експертів світу, Україна володіє найбільшим в Європі показником транзитності – 3,75 [14].

Зі світової історії відомі приклади, коли транзитний статус певної країни не тільки істотно впливав на розвиток системи її зовнішньоекономічних зв'язків, а й забезпечував суттєву частку в загальній вартості валового національного продукту. Цілий ряд країн, особливо європейських, таких як Польща, Німеччина, Угорщина, Чехія, Австрія, Нідерланди, держави Прибалтики, володіючи відносно невеликою територією та активно використовуючи вигідне географічне положення, успішно реалізують свій транзитний потенціал, трансформуючи його в прибутки. Зокрема, в Латвії транзитні доходи складають третину від валового національного продукту, в Нідерландах частка транзиту в загальному обсязі експорту послуг складає більше 40%. Транзитні країни мають постійний притік прямих інвестицій в розвиток шляхів, інфраструктури, сучасних транспортних засобів і технологій, одержують можливість постійного підвищення рівня життя населення, вирішення соціальних та економічних проблем, не вичерпуючи при цьому свої невідновні ресурси [14].

Особливої актуальності дослідження сучасного стану та перспектив співробітництва України з іншими державами в сфері транспортної галузі набувають в умовах економічної кризи, дефіциту ресурсів розвитку, уповільнення або припинення економічного зростання, коли джерелом цього зростання можуть стати фінансові ресурси, одержані в результаті успішної реалізації транзитних можливостей території, котрими володіє Україна на правах свого геополітичного та гео економічного розташування.

У різних країнах світу розвиток транспортної системи відбувається по-своєму, але має багато спільних рис. Наприклад, як у розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються, види транспорту, їхні основні фонди належать або державі, або приватним компаніям. Так, у США залізниці належать кільком монополіям, а у Великій Британії, Франції, Німеччині, Індії, Аргентині, Бразилії, Мексиці, Індонезії, Туреччині та інших країнах вони є власністю держави. В переважній більшості держав світу залізниці не довіряються приватним компаніям [11].

Висновки.

Транспорт – найважливіша ланка у сфері економічних стосунків. Він бере участь у створенні продукції та доставці її споживачам, здійснює зв'язок між виробництвом та споживанням, між різними галузями господарства, між країнами та регіонами. Він впливає на розвиток господарства і як споживач металу, енергії, деревини, гуми, інших продуктів.

Проаналізовані складові транспортної системи України дають уявлення про потенційні можливості країни щодо організації руху транзитних потоків. Однак наявність переліку певних ресурсів транспорту ще не є гарантією успішної реалізації країною її транзитного потенціалу. Зокрема, наприклад, в середині 1990-х років через не виважену транзитну політику Україна втратила частину транзитних потоків, які були переорієнтовані з України на Білорусь та країни Балтії. За останні роки ситуація не покращилась.

Проаналізувавши сучасний стан ресурсної складової транзитного потенціалу України, можна зробити висновки щодо недостатнього рівня розвитку, значного ступеню зносу, зниження рівня використання за останні роки, а також суттєвого відставання від аналогічних показників розвинених європейських країн.

Можна зробити висновки про певне значення для розвитку транзитного потенціалу країни лише морського транспорту, значення річкового є дуже незначним. Реалізація транзитного потенціалу всіх видів транспорту в більшому ступені залежатиме від динаміки комбінованих перевезень (перш за все змішаних перевезень із залізничним транспортом).

Отже, транзитний потенціал нашої держави повинен не тільки номінально визначати місце України в системі міжнародних зв'язків на євразійському континенті, але й ефективно реалізовуватися, нарощуватися і сприяти розвиткові усіх пов'язаних з ним сфер економіки країни, зокрема промисловості, сфери послуг, транспортного комплексу, який відіграє у цьому процесі провідну роль.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про транспорт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>
2. Закон України «Про транскордонне співробітництво» № 1861-IV, від 24.06.2004 р. [Електронний ресурс]- Режим доступу: www.liga.com.ua
3. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2007–2010 рр., затверджена Постановою Кабінету міністрів України

№ 1819 від 27.12.2006 р. [Електронний ресурс]- Режим доступу: www.liga.com.ua

4. Арбузов А. Україна стала “камнем на дорозі” європейського транзита [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ru/2/110/all/2009/10/24/175461>.

5. Бараш Ю. С. Управління залізничним транспортом країни / Ю.С. Бараш/ Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. В. Лазаряна. – 2-е вид., перероб. і доп. – видання «ДПТ», 2006. – 259 с.

6. Бутко М.П. Транспортна інфраструктура як складова туристичного потенціалу України [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=62>.

7. Ващенко Н. Структурні особливості розвитку транспортної системи України [Текст] / Н. Ващенко, А. Кублій // Підприємство, господарство і право. – 2005. – № 6. – С. 148–150.

8. Горелов Д. Транспортно-комунікаційні коридори України [Електронний ресурс] / Д. Горелов, М. Толстанов // Міжнародний діловий журнал “ІМІДЖ.УА” [сайт]. – Режим доступу: <http://image.ua/75>.

9. Кірта Г.П. Інтеграція залізничного транспорту України у європейську транспортну систему. Монографія. – 2-е видання. «ДПТ» - 2004. – 248с.

10. Дикань В.Л. Реформирование экономики Украины и конкурентоустойчивость предприятий [Текст] / В.Л. Дикань.- – Харьков: Основа, 1997.- 229с.

11. Концепція розвитку транспортно-дорожнього комплексу України на середньостроковий період та до 2020 року [Електронний ресурс]. – <http://www.niss.gov.ua/Monitor/januar2009/22.htm>

12. Новикова А.М. Україна в системі міжнародних транспортних коридорів./ А.М. Новикова [Текст] – К.: НІПМБ, 2003. – 494с.

13. Пирожков С. Проблеми реалізації транзитного потенціалу України у контексті розширення ЄС і формування ЄСП [Текст] / С.Пирожков, Д. Прейгер, І. Малярчук // Економіка України. – 2005. – № 3. – С. 4–1

14. Юхновський І. Р. Транспортний комплекс України. Залізничний транспорт: Проблеми та перспективи [Текст] / І. Р. Юхновський, Г. Б. Лебеда, Т. І. Попова; за ред. І. Р. Юхновського. – К.: ФАДА, ЛТД, 2006. – 288 с.

15. Яцківський Л.Ю. Загальний курс транспорту [Текст] / Л.Ю. Яцківський, Д.В. Зеркалов. – Кн. 1. – К.: Арістей, 2007. – 544 с.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Зайцева І.Ю.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Зубенко В.О.*